

אחד מי יודע?

מתוך ההגדה של פסח

"אחד מי יודע?" הוא שיר - חידון על מושגי היהדות הבסיסיים במספרים מ-1 עד 14 שנכתב בקהילות אירופה מהמאה ה-17 וסופח להגדה כדי להבטיח את ערנותם של הילדים.

- א. בואו נשלים את הערכים המספריים על פי השיר ובהתאם לכללי שם המספר.
ב. נכיר מספר מילים בשפת הארמית.
זהו את המילים הארמיות שבשיר ותרגמו אותן לעברית.
מה משותף למילים אלו?

שלושה עשר מי יודע? שלושה עשר אני יודע:

- מדיא _____
שבטיא _____
כוכביא _____
דבריא _____
ירחי לידה _____
ימי מלה _____
ימי שבתא (השבת) _____
סדרי משנה _____
חומשי תורה _____
אמהות _____
אבות _____
לוחות הברית _____
אלוהינו שבשמים ובארץ _____

חד גדיא

שיר עממי שכולו ארמית על גדי שנטרף על ידי החתול. השיר קיבל פירוש סמלי שבו הגדי הוא עם ישראל, ואילו החתול, הכלב, המקל וכל האחרים הם עמי העולם הרודפים את עם ישראל.

- העתיקו את מילות השיר "חד גדיא" מתוך ההגדה ונסו לתרגם אותן על פי הבנתכם או בעזרת התמונות המצוירות בהגדה או מתוך ההקשר התוכני.
- איזה מאפיין לשוני משותף גיליתם במילים שבשיר זה ובקודמו?
- האזינו לניגון השיר הידוע וקראו פרשנות עליו בשיעורי תרבות ישראל

”הָאָ לְחֵמָא עֵנִיָּא
דִּי אֶכְלוּ אֶבְהֵתְנָא
בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם.”

תרגום: זה לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים.
מה למדת מתרגום זה על מאפייניה של השפה הארמית?

סיומת א משמעותה: _____
מילת קישור עצמאית די או מילת קישור חבורה ד פירושה: _____
ארעא משמעות המילה: _____

”כָּל דְכָפִין יִיתִי וְיִיכַל
כָּל דְעֲרִידָה יִיתִי וְיִפְסַח
הַשְּׁתָא הָכָא
לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל

בקטע זה מזמינים המסובים לסדר אנשים הנזקקים לעזרה לבוא לסעודת החג ולחוג יחד את הפסח. אנו שהיינו עבדים במצרים וסבלנו מתבקשים למנוע סבל מהאחרים. הנכוונות לעזור היא הסמל להיותנו בני חורין.

תרגום:

שתפו את הכתה במילים שזיהיתם בקלות מתוך ההקשר או על פי המאפיין שלמדתם בקטעים הקודמים: _____, _____, _____, _____ ומילים חדשות:

תחביר בהקשר ל"הגדה של פסח" בסימן של והגדת לבנדך...

קראו בקול ובהטעמה את המשפטים שלפניכם.

אילו מאפיינים סגנוניים זיהיתם במשפטים אלו שהכרתם בפעילויות קודמות.

זהו את סוגי המשפטים, ציינו את סוגי האיברים ופסקו אותם בהתאם לצורך:

1. עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו השם אלוקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה.
2. ונצחק אל השם אלוהי אבותינו וישמע השם את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו. (דברים כ"ו ז')
3. וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה.
4. וישמע אלוהים את נאקתם, ויזכור את בריתו את אברהם ואת יצחק ואת יעקב. (שמות ב' כ"ד)
5. ויוציאנו השם אלוהינו ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים. (דברים כ"ו ח')

יחסים סמנטיים בטקסט מההגדה של פסח

לְפִיכֶן אֲנַחְנוּ חַיִּים לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדָּר לְבָרֵךְ לְעֲלֹה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֵת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֶּה הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵירוֹת מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמְאָכַל לַיּוֹם טוֹב וּמְאָפְלָה לְאוֹר גָּדוֹל וּמְשַׁעֲבֹד לְגְאוּלָּה וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה הַלְלוּיָהּ (פסחים קטו, ע"ב).

א. היחס הסמנטי הנוכח במרכז הברכה הוא יחס של ניגודיות. רשמו את הצמדים

המקיימים יחס סמנטי זה.

ב. מה ביקש מחבר הטקסט להדגיש בפני הקורא על ידי העמדת היחסים הסמנטיים כפי שהעמידם.

ג. יחס נוסף בין מילים בשורה הראשונה הוא יחס של _____ העתיקו את המילים

המבטאות יחס זה. מילים אלה הן _____ .

ד. בדקו במילון באיזו מידה הנרדפות היא מלאה, פרשו שמות פועל שלא היכרתם קודם לכן.

ה. כתבו את הקטע בלשון ימינו. מה ההבדל בין שני המשלבים ואת מה תעדיפו?